

is the splitting of ownership, when the ownership of the property belongs to one person (the trust installer), the right to acquire benefits - another (the manager), and the right to receive them - to a third person (the beneficiary).

Keywords: confidential property asset management, manager, trustee, beneficiary.

Гудима-Підвербецька Марія Мирославівна

**ПОНЯТТЯ СУБСИДІАРНОГО
ЗАСТОСУВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОДНОГО
З ПРОЯВІВ СУБСИДІАРНОСТІ В
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ**

УДК 347.412

Постановка проблеми. Останні десятиліття спостерігається більша увага до осмислення субсидіарності як правового поняття, однак дана категорія здебільшого цікавить науковців публічного права. Сам термін «субсидіарність» не є легально закріпленим чинним вітчизняним законодавством, а категорія не стала предметом дослідження загальної теорії права, чи власне, науки цивільного права. Водночас в цивілістичній доктрині широко використовуються різноманітні інтепретації з використанням прикметника «субсидіарний», серед них і «субсидіарне застосування закону (норми)», «субсидіарна дія закону (норми)», «субсидіарне правове регулювання».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Правова категорія субсидіарності в іпостасі субсидіарного застосування норм права досліджувалась досить детально у вітчизняній науці вже з радянських часів. Однак і сьогодні вона не втрачає актуальності, що підкреслює невичерпність даної проблеми в силу її значимості в суспільстві. Відтак дослідженню як теоретичних, так і практичних аспектів проблеми субсидіарного застосування норм законодавства в тій чи іншій мірі присвячено чимало публікацій вітчизняних і російських правознавців, як радянського, так і сучасного періоду, зокібна, С. С. Алексеєва, М. Й. Бару, В. І. Борисової, А. С. Довгерта, Ю. Х. Калмикова, В. І. Леушина, В. М. Лебедева,

Р. А. Майданика, С. В. Полєніної, Н. О. Саніахметової, О. Ф. Скакун, І. В. Спасибо-Фатєєвої, Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, Я. Г. Янева. Серед дисертаційних робіт, в яких віднаходить місце дослідження субсидіарного застосування норм цивільного права, наявні праці О. В. Некрасової («Застосування цивільного законодавства до сімейних відносин», 2008 р.), Б. В. Фасія («Субсидіарне застосування норм цивільного законодавства в Україні: теорія та практика», 2017 р.) або ж в аспекті дослідження аналогії в праві: С. І. Клім («Аналогія закону в цивільному праві України», 2012 р.) та С. В. Завальнюка («Аналогія права за цивільним законодавством України», 2015 р.). Не применшуючи значення вказаних наукових досягнень, мусимо констатувати неоднозначність в деяких істотних моментах розуміння субсидіарного застосування норм цивільного права як додаткового засобу правового регулювання. Тому метою публікації обрано аналіз субсидіарного застосування цивільного законодавства як одного з проявів субсидіарності в цивільному праві України.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на досить активне вживання в юридичній літературі поняття субсидіарного застосування, однозначність в його розумінні серед науковців наразі відсутня. Не вдаючись в наукову полеміку з приводу розуміння сутності субсидіарного застосування закону, відмітимо, що традиційною в юридичній літературі є інтерпретація субсидіарного застосування як засобу подолання прогалін у правовому регулюванні [1, с. 47] поряд з такими правовими прийомами, як аналогія закону і аналогія права [2, с. 28; 3, с. 35; 4, с. 77; 5, с. 403; 6, с. 56; 7, с. 12, 13]. Проте вважаємо, що таке розуміння не тільки не вносить ясності в розмежування субсидіарного застосування закону з аналогією, а й приводить до діаметрально протилежних висновків щодо означеної проблеми як в наукових колах, так і в правозастосовчій практиці. Тому будемо схильними до іншої категорії вчених, позиція яких пов'язана із запереченням зв'язку субсидіарного застосування з подоланням прогалін [8, с. 7; 9, с. 30], а значення його вбачається в забезпеченні узгодженості та несуперечності правових норм, усуненні дублювання тотожних або аналогічних норм в різних галузях права, законодавчій економії

[10, с. 23; 1, с. 17; 11, с. 112; 12, с. 81, 82; 13, с. 41]. Досліджуючи природоресурсне право В. М. Лебедев влучно зазначає, що теорія цивільного, земельного, адміністративного права може бути використана в «загальній частині» природоресурсного права, так як «навіть чи буде обґрунтованим, маючи, наприклад, аналогічну термінологію, «винаходити», вводити в теорію природно-ресурсного права свою» [14, с. 190–196].

Слід відмітити, що віднаходимо науковців, які у своїх публікаціях інтегруючи два вищевказані напрямки думок, надають двоякого значення субсидіарному застосуванню норм законодавства [15, с. 96–97; 16, с. 220]. Так Б. В. Фасій визначає субсидіарне застосування норм законодавства до цивільних і суміжних із ними відносин як «...засіб подолання прогалин і як спосіб законодавчої техніки, який дає змогу розвантажувати законодавство від нерационального дублювання тотожних та аналогічних норм і понять у суміжних галузях права» [16, с. 220]. Така двоякість значень субсидіарного застосування нам виглядає спірною, так як веде до ототожнення аналогії та субсидіарного застосування, які хоч і об'єднані тим, що спрямовані на врегулювання відносин прямо не врегульованих нормами цивільного права, і внаслідок їх застосування виникає додаткова дія норм цієї ж чи іншої галузі права чи інституту права, все ж є самостійними правовими явищами з різними підставами, умовами застосування, функціональним призначенням, процедурою реалізації. Власне такої ж позиції дотримується законодавець, здійснюючи правове регламентування цих правових явищ окремими нормами (ст. 8 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України та ст. 9 ЦК України).

Для того, щоб внести чіткість у вирішення питання чи дійсно субсидіарне застосування норм права є засобом заповнення прогалин, а наявність прогалини у правовому регулюванні – передумовою такого застосування, необхідним є тлумачення поняття законодавчої прогалини й з'ясування її змісту.

На законодавчому рівні роз'яснення прогалин надане Міністерством юстиції України в п. 4 Листа «Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними актами», згідно якого прогалини в праві

– це повна або часткова відсутність у діючих нормативно-правових актах необхідних юридичних норм, а прогалини в законі – це повна або часткова відсутність необхідних юридичних норм у законі [17]. Між іншим даний документ серед способів заповнення прогалин в процесі застосування закону називає тільки аналогію закону і аналогію права. О. Ф. Скакун так само розмежовує прогалину в законі, під якою розуміє повну або часткову відсутність необхідних юридичних норм у чинних законодавчих актах, та прогалину в праві – пропуск у правовому регулюванні конкретного виду суспільних відносин [5, с. 400, 401]. Одразу обмовимось, що підтримуючи думку С. О. Погрібного [18, с. 256], вважаємо можливим існування прогалин виключно в цивільному законодавстві. З приводу цього Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova зазначають, що «з самої сутності приватного права, як наднаціональної (базисної) системи права, та цивільного права України, як втілення приватного права на національному рівні, впливає, що вести стосовно них мову про «прогалини у праві» є не коректним, оскільки «неповноти правового регулювання» тут не існує: учасники цивільних відносин мають право встановлювати правила поведінки своїм договором (якщо це не заборонено законом)» [7, с.11].

По суті такі самі визначення прогалини в правовому регулюванні дають науковців, які досліджували вказану проблему в цивілістичному ракурсі. Звівши визначення прогалин в цивільному законодавстві до спільного сенсу [19, с. 77, 78; 18, с. 158; 20, с. 7, 10], ними вважається неврегульованість майнових та особистих немайнових відносин, що входять у сферу цивільно-правового регулювання та потребують такої правової регламентації.

О. Д. Шиндяпіна зазначає, що субсидіарне (допоміжне) застосування норм права, має місце при вирішенні конкретної справи з використанням відсильного регулювання, коли в нормативних актах містяться посилання на норми інших актів, в тому числі на норми іншої галузі права [21, с. 51]. Тобто при субсидіарному застосуванні має місце використання законодавчого прийому відсильного регулювання, коли за допомогою відсильної або бланкетної статті дається вказівка використовувати норми іншої

галузі для вирішення того або іншого питання, неврегульованого в даному законі.

Відтак, виходячи з цього, можемо дійти до висновку, що не прогалини в чинному законодавстві, які виникають поза волею законодавчого органу, є умовою субсидіарного застосування норм права, а власне його воля, спрямована на усунення дублювань в цій же чи в іншій галузі й забезпечення принципу нормативної економії, тобто ті або інші правила в галузеві законодавчі акти навмисно не включаються повторно. Саме в цьому, на нашу думку, полягає ключовий критерій розмежування субсидіарного застосування норм і застосування норм цивільного права за аналогією, адже сутнісним призначенням останньої є заповнення прогалин в правовому регулюванні, яких в разі субсидіарного застосування немає, так як «відсильна норма і її адресат є єдиним правилом поведінки, яке включене в закон» [22, с. 134]. Як влучно стверджується в літературі «відсильна норма – частина правового регулювання, а аналогія – лише спосіб поповнення його прогалин» [22, с. 134].

З буквального тлумаченням поняття «субсидіарне застосування» очевидним є акцент на додатковому характері такого правозастосування, тому робимо висновок, що тут йде мова про додатковий вплив норм цивільного права на інші нехарактерні для нього суспільні відносини. В цьому ключі спірно виглядає позиція О. В. Некрасової, яка під субсидіарним застосуванням розуміє таке застосування правових норм, коли певні норми регулюють не тільки відносини галузі права, до якої вони безпосередньо належать, але і здійснюють пряме регулювання відносин суміжних галузей права [13, с. 41]. Вбачається, що про пряме регулювання не може йти мова, адже кожна галузь має власний предмет правового регулювання, який упорядковується за допомогою власного методу, на підставі чого й здійснюється визнання її самостійною галуззю права, а таке розуміння вносить хаос в сприйняття розмежування галузевого регулювання.

Одразу виникає запитання чи є якесь обмеження субсидіарної дії норми стосовно правовідносин до яких вона може бути застосована додатково. Більшість науковців ведуть мову про су-

міжність галузей як одну з умов субсидіарного правового регулювання або додають ще подібність врегульовуваних суспільних відносин обома галузями та подібність, однорідність методів правового регулювання [19, с. 89; 23, с. 47]. Тобто домінуючою є позиція використання предмета й методу правового регулювання, на протипагу традиційному розумінню їх як розмежовуючих критеріїв галузей права, а точніше їх схожість, для вирішення питання про допустимість субсидіарного застосування норм цивільного права.

На сьогодні статус цивільного права як базової приватно-правової галузі права, не викликає сумнівів, саме тому, на думку науковців, загальні норми і принципи цивільного права можуть застосовуватися в субсидіарному порядку до сімейних, трудових, природоресурсних і екологічних відносин [24, с. 22], та й взагалі для регулювання будь-яких відносин, що входять в приватноправову сферу, якщо відсутні прямі приписи спеціального законодавства, що вказують на протилежне, тобто в субсидіарному, доповнюючому порядку.

На сьогодні в законодавстві міститься широкий перелік норм, які мають вказівку на субсидіарне застосування конкретних норм цивільного кодексу (наприклад, ст. 12, ст. 20, ст. 72, ст. 68 Сімейного кодексу (далі – СК) України). В той час як ці випадки є невичерпними і досить у великій кількості статей законів містяться норми бланкетного характеру, тобто в них є посилання на необхідність застосування правил цивільного законодавства без вказівки при цьому конкретних статей ЦК або іншого нормативно-правового акта, що підлягають застосуванню в даному випадку (наприклад, ст. 8 СК України, ст. 62 Житлового кодексу УРСР). Відзначимо, наявні випадки, коли законодавець в спеціальному законодавчому акті не вказує про застосування цивільно-правових норм, однак мовчазно допускається таке субсидіарне застосування. Щодо цього погоджуємось з висновком Є. О. Харитонова, що в законі може бути відсутня вказівка на можливість субсидіарного застосування норм цивільного законодавства, але вона слідує із самої суті відповідних відносин [7, с. 77]. Наприклад, на можливість застосування норм цивільного законодавства до земельних від-

носин вказує лиш ЦК України, Земельний кодекс України такої норми не містить, однак до відносин щодо виділення частки в праві спільної часткової власності на земельну ділянку логічно субсидіарно застосовувати норми ст. 364, ст. 365 ЦК України.

Додамо, що, на нашу думку, трактування більшістю науковців субсидіарного застосування тільки як застосування норм суміжної галузі (галузей) права є все ж неповним, адже воно має місце і в разі застосування правових норм одного інституту до відносин, що регулюються іншим інститутом права [4, с. 75, 7, с. 12], що отримало найменування внутрішньогалузевої аналогії [1, с. 17]. Тут виникає запитання чи у всіх цих випадках можна вести мову про субсидіарне застосування? Зокрема, у разі застосування загальних норм договору купівлі-продажу до окремих видів цього договору (наприклад поставки, контрактації продукції для сільськогосподарських потреб, договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, міни), або застосування норм спрямованих на врегулювання одного виду договору купівлі-продажу до іншого (наприклад, застосування до договору контрактації положень про договір поставки).

На думку В. В. Вітрянського, цивільно-правові норми підлягають застосуванню до правовідносин, пов'язаних з купівлю-продажем, в певній послідовності: спочатку повинні застосовуватися спеціальні правила, що регулюють конкретні договори (види купівлі-продажу, наприклад купівлю-продаж нерухомості); при відсутності таких субсидіарно застосовуються загальні положення про купівлю-продаж; якщо ж відповідні правовідносини не регламентуються ні спеціальними правилами щодо конкретного договору, ні загальними положеннями про купівлю-продаж, застосовуються норми про угоди, зобов'язання і договори [25, с. 14]. Вважаємо, що така думка науковців не свідчить про означення застосування загальних норм інституту до врегулювання конкретного договірної виду субсидіарним застосуванням. Прислівник «субсидіарно» тут радше спрямований на підкреслення порядку застосування загальної і спеціальної норми.

Наша позиція в даному випадку виглядає таким чином. Застосування родових норм до конкретного видового явища цього

роду не є субсидіарним застосуванням, адже вказані норми розраховані на регламентування цього предмета регулювання, вони є загальними і підлягають прямому застосуванню до всіх відповідних відносин, якщо інше не передбачено спеціальними правилами, що обумовлено специфікою структурної побудови ЦК України, з виділенням в його складі «Загальної частини» і загальних положень на кожному відповідному рівні правового регулювання. Йдучи шляхом від супротивного, застосування загальних положень ЦК України про правочини чи договори до окремих договірних видів теж мало б розцінюватись в такій якості, що очевидно неправильно. Сутність же субсидіарного застосування полягає у додатковій дії суміжного інституту чи галузі права, яка протиставляється прямій дії правових норм. Тому вважаємо, що відсилання до норм, що регулюють родові відносини для певного видового явища цього роду не є проявом субсидіарного застосування, а лише обумовлена специфікою побудови ЦК України, додаткова вказівка законодавця на необхідність керуватися нормами загального характеру і послідовність застосування після спеціальної норми. Коли ж між правовими інститутами не має зв'язків «рід-вид» відсилання законодавця слід розцінювати як субсидіарне застосування правових норм.

Щоб вичерпно дати визначення поняттю субсидіарного застосування цивільних норм, звернемо увагу на ч. 2 ст. 1 ЦК України, де формулювання правила про незастосування до майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони іншій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин цивільного законодавства є диспозитивним, а значить припускається можливим таке застосування в силу вказівки в законі (наприклад, п. 99.1 ст. 99 Податкового кодексу України). Тобто можливим є субсидіарне застосування цивільного законодавства до публічних відносин за наявності прямої вказівки в законі.

Висновки. Підводячи підсумок зазначимо, що позицію авторів, які вважають пробільність в регулюванні як необхідну умову для субсидіарного застосування ми оцінюємо як докорінно неправильну, адже при субсидіарному застосуванні цивільно-пра-

вових норм не можна говорити про прогалини, тому що відносини врегульовані, хоча і побічно: норми, що регламентують дані відносини, містяться в інших інститутах чи галузях права з волі законодавця.

Отже, субсидіарність в аспекті субсидіарного застосування норм цивільного законодавства слід розуміти як прийом законодавчої техніки, при якому за допомогою бланкетних та відсилочних норм втілюється воля законодавця на поширення дії норм, поряд з тими суспільними відносинами, на які вони безпосередньо розраховані, на суспільні відносини, цієї ж або іншої галузі права, які прямо не передбачені в гіпотезі правової норми й наділені з першими певною спільністю, а також однорідністю методів їх правового регулювання, а за умови прямої вказівки в законі, – на інші суспільні відносини. При цьому відсилання цивільного законодавства до інших норм цивільного законодавства слід розцінювати субсидіарним застосуванням норм тільки коли між такими правовими інститутами немає родово-видових зв'язків.

1. Леушин В. И. Способы применения права при пробелах в советском законодательстве / В. И. Леушин // Проблемы применения советского права. Сб. ученых трудов Свердлов. юр. ин – та. Вып. 22. – Свердловск, 1973.
2. Поленина С. В. Субсидиарное применение норм гражданского законодательства к отношениям смежных отраслей / С.В. Поленина // Советское государство и право. – № 4. – 1967. – С. 21–28.
3. Боннер А.Т. Применение аналогии при рассмотрении гражданских дел А.Т. Боннер // Советское государство и право. – 1976. – № 6. – С. 35–41.
4. Янев Я. Г. Субсидиарное применение норм права / Я. Г. Янев // Советское государство и право. – 1976. – № 12. – С. 75–81.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : Підручник / Пер. з рос./ О. Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2005. – 656 с.
6. Цивільне право України: підручник : у 2 т. /за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х.: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.
7. Харитонов Є. О. «Прогалини» у цивільному законодавстві та їхнє подолання у процесі юрисдикційної діяльності / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова // Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. ім. Ю. С. Червоного (м. Одеса, 18 груд. 2015 р.). – Одеса : Фенікс, 2015. – С. 11–14.

8. Брагинский М. И. Общие положения нового гражданского кодекса / М.И. Брагинский // *Хозяйство и право*. – 1995. – № 1. – С. 5–21.
9. Калмыков Ю. Х. Вопросы применения гражданско-правовых норм / Ю.Х. Калмыков. – Саратов, 1976. – 267 с.
10. Бару М. И. О субсидиарном применении норм гражданского права к трудовым правоотношениям / М. И. Бару // *Советская юстиция*. – 1963. – № 14. – С. 17–18.
11. Боннер А. Т. Применение нормативных актов в гражданском процессе / А. Т. Боннер. – М.: Юрид. лит., 1980. – 160 с.
12. Спектор Е. И. Пробелы в законодательстве и пути их преодоления : дис.на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история государства и права; история политических и правовых учений» / Екатерина Ильинична Спектор. – М., 2003. – 127 с.
13. Некрасова О. В. Деякі аспекти застосування цивільного законодавства до регулювання сімейних відносин / О. В. Некрасова // *Вісник Академії адвокатури України*. – 2011. – Число 2. – С. 40–44.
14. Лебедев В. М. Природоресурсное право России / В.М. Лебедев // *Правовые проблемы укрепления российской государственности: сб. статей*. Вып. 5. – Томск, 2000. – С. 190–196.
15. Ашихмина А. В. О применении права при пробелах в трудовом законодательстве / А. В. Ашихмина // *Проблемы советского трудового права : науч. тр.* – Вып. 46. – Свердловск, 1975. – С. 95–98.
16. Фасій Б. В. Аналогія та субсидіарне застосування норм у системі засобів подолання прогалін у законодавстві / Б. В. Фасій // *Юридичний вісник*. – 2015. – № 1. – С. 216–221.
17. Щодо порядку застосування нормативно-правових актів у разі існування неузгодженості між підзаконними актами : Лист Міністерства юстиції від 30.01.2009 р. № Н-35267-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3526323-09>.
18. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України : дис.на здобут. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Сергій Олексійович Погрібний. – К., 2009. – 374 с.
19. Харитонов Є. О. Нариси теорії цивілістики (поняття та концепції) : [монографія] / Є. О. Харитонов. – О. : Фенікс, 2008. – 346 с.
20. Клім С. І. Аналогія закону в цивільному праві України : автореф. дис. на здобут. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне

- право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. І. Клім. – Одеса : Б. в., 2012. – 20 с.*
21. Шиндяпина Е. А. *Аналогия права в правоприменении: дис. на соиск. уч. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история государства и права; история политических и правовых учений» / Елена Дмитриевна Шиндяпина. – М., 2007. – 168 с.*
22. Брагинский М. И. *Договорное право. Книга первая: Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М. : Статут, 2009. – 847 с.*
23. Фасій Б. В. *Умови субсидіарного застосування норм законодавства до цивільних та суміжних з ним відносин / Б. В. Фасій // Часопис цивілістики. – 2015. – Вип. 18. – С. 144–148.*
24. *Науково-практичний коментар сімейного кодексу України / за ред. Ю. С. Червоного. – Київ ; Одеса : Юрінком Інтер, 2008. – 504 с.*
25. Брагинский М. И. *Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М. : Статут, 2009. – 780 с.*

Гудима-Підвербецька М. М. Поняття субсидіарного застосування цивільного права як одного з проявів субсидіарності в цивільному праві України

В науковій публікації розглянуте актуальне питання поняття субсидіарного застосування норм цивільного права. Акцентується увага на неточностях в тлумаченні сутності вказаного поняття, що мають місце в науковій доктрині. За результатами проведеного дослідження подається авторське розуміння субсидіарного застосування цивільного законодавства як прояву субсидіарності в цивільному праві.

Ключові слова: субсидіарне застосування закону (норми), субсидіарна дія закону (норми), субсидіарне правове регулювання.

Гудыма-Пидвербецкая М. М. Понятие субсидиарного применения гражданского права как одного из проявлений субсидиарности в гражданском праве Украины

В научной публикации рассмотрен актуальный вопрос понятия субсидиарного применения норм гражданского права. Акцентируется внимание на неточностях в толковании сущности указанного понятия, имеющие место в научной доктрине. По результатам проведенного исследования представляется авторское понимание субсидиарного применения гражданского законодательства как проявления субсидиарности в гражданском праве.

Ключевые слова: субсидиарное применение закона (нормы), субсидиарное действие закона (нормы), субсидиарное правовое регулирование.

Gudyma-Pidverbetskaya M. The notion of subsidiary use of civil law as one of the manifestations of subsidiarity in civil law of Ukraine

This article explores the concept and essence of subsidiary use as one of the displays of subsidiarity in civil law. The study of the scientists opinion regarding the notion of subsidiary use of the law norms and the normative and doctrinal interpretation of the notion of legislative gap gave an opportunity to reject the position of authors, who consider the legal loopholes in regulation as a necessary condition for the subsidiary use, since in the subsidiary application of civil law the relations are regulated, albeit indirectly: the rules governing these relations are contained in other institutes or branches of law. It is noted that with the subsidiary application of civil law there is an additional influence of the norms of civil law on other, uncharacteristic for him social relations.

It is concluded that subsidiarity in the aspect of the subsidiary application of the norms of civil law should be understood as the adoption of legislative technique in which, by means of blanket and reference rules, implements the legislator's will to extend the norms of action, along with the social relations for which they are directly designed for. On the social relations of the same or another field of law, which are not directly foreseen in the hypothesis of the legal norm and endowed with the social relations certain commonality, as well as the homogeneity of the methods of their legal regulation, and of express reference of the law – to other social relations. In this case, the referral of civil law to other norms of civil law, should be regarded as subsidiary application of the norms, only when there are no generic relationships between such legal institutions.

Key words: subsidiary application of the law (norm), subsidiary law (norms), subsidiary legal regulation.

Зінич Л.В.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНИХ ІНСПЕКТОРІВ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК 347.77/.78

Постановка проблеми. Сучасний стан діяльності Державних інспекторів з питань інтелектуальної власності (далі - Державні інспектори) характеризуються недосконалим правовим регулюванням та проблемами в організації їх роботи. Необхідність реформування назріла вже давно, але тільки у 2018 році при Кабінеті Міністрів України розпочала роботу Рада з питань інтелектуальної власності, яка на своєму першому засіданні обговорила можливість створення нового інституту Державних інспекторів з питань інтелектуальної власності [1]. Важливість розгляду проблемних питань діяльності Державного інспектора зумовлено ще